

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

Nihil est publicæ rei magis aduersum, quam ubi civium quisque privatam rem communi bono præfert. Consciens non est in concives officii, qui sibi soli quid sit utile, quid jucundum inquirat, hoc vero est vagum admodum & inconstans non fundata utilitate communi, quæ est quorumcunque commodi servandi basis & fundamentum. Adfert tranquillitatem multitudinis, qua turbata res privatorum subjacent periculo omnium. Formatur ambitio ambitum, quem undique extendit avara Dominiorum amplitudo, & habendi concupiscentia. At nihilo secius sui ipsius cuique amor est prior, sed ideo non semper præferendus, facit enim ille mentem recti consciam & apertum, quid sit in alios statuendum, illud nempe, quod sibi quisque fieri vellet si alterius loco esset. Inde beata & tranquilla societas, quam conservando hominum generi gentilem fecit summus ejusdem creator, ut sacra normæ haberet ac legis, si sibi quisque injuriam fieri nollet, & eam inferre aliis idem nefas duceret. Atque adeo beata tandem & feliciter tranquilla res publica est, si quisque non sibi soli, sed ex se sciat vivere aliis, de qua civili beatitudine nunc pluribus tractandum. §. I.

§. I.

Est vero beatitudinis vox variis significationibus exposita, ad præsentem vero nostrum scopum considerasse juvabit, quod beatitudo potissimum sit vel æterna, vel temporalis ad hanc tantummodo vitam pertinens, & hæc vel privata seu mere moralis, vel simul publica seu civilis sive politica; Æterna, qua illi qui per peccatum mortales facti sunt, liberati per mortem à peccato gaudebunt tandem in cælo; Civilis vero vel politica beatitudo, qua hujus loci est, qua ratione terminis moralibus circumscribatur in sequentibus dicendum. Quare, ne quibus nobis imputeretur, monemus, nobis sermonem jam non futurum de beatitudine theologica & æterna, utpotè quam revelationi determinandam, Theologis explicandam & inculcandam, à Deo conferendam, & bonæ religionis religiosi assequendam relinquimus, cuiusque optamus, conferentes nos ad ea, quæ de civili vita beata, vel etiam qua ratione ex facultatibus juris competentibus quidam beati dicantur moneri possint.

§. II.

Duo itaque nobis præcipue conceptus formati sunt de politica beatitudine, vel enim universaliter considerata, quatenus non tantum hanc vel illam rem publicam beat, sed & universum humanum genus tranquillat, vel particulariter, quatenus hic vel ille in re publica beatus dicitur, quales possidentes prædicantur effectu juris civilis, de quibus inferius

il

illa universalis pertinet ad jus præceptivum, hæc ad jus permissivum, illa ad jus naturale, hæc civile.

§. III.

Distinctius vero ut de universali beatitudine pateat, monendum, quod remotis Hobbesii postulatis, qui statum naturalem putavit esse statum belli omnium contra omnes, neque hominem ab homine posse obligari in illo naturali statu, tranquillam omnino atque adeo beatam requiramus humanam societatem, qualem nequaquam dicere possumus, nisi ita sit instituta, ut ex communi & universalissima lege ipsius naturæ quisquis, qui homo saltem est, judicare valeat, ita esse formanda ad normam officia, dicta & facta, ut communis & popularis tranquillitas ac beatitudo illæsa maneat. Quare dictum Hobbesium potissimum in eo aberrasse existimo, quod pactis demum statum illum naturalem reprimendum existimaverit, ita enim in libro suo de cive c. 1. §. 7. *Natura inquit dedit unicuique jus in omnia b. e. in statu mere naturali, & antequam homines ullis pactis sese invicem obstrinxerant, unicuique licuit facere, quæcunque & in quoscunque libebat.* Quam sententiam in adversum é diametro mutandam esse censeo, ideo enim pacta naturali jure servantur, quoniam alias communis beatitudo sive tranquillitas læderetur, qua posthabita eadem quæstio in infinitum posset recurrere: quænam vis in ipsis pactis? cur hæc servanda? & cum in sequentibus dicti cap. 1. ita ulterius interat: *Ex quo etiam intelligitur, in statu naturæ mensuram juris esse utilitatem.* Quærendum, qua ratione uti-

litas privatorum possit esse utilis, ubi sempiterni
belli timori exposita.

§. IV.

At verò ubi utilitas illa quod negligit Hobbes
us pro publica utilitate sumitur, tantum abest
negemus eam in statu naturæ meliorem juris esse po-
se, ut potius coincidere in eandem rem cum beati-
tudine nostra vitæ humanæ quâ humanæ sive tranqui-
litate populari, aut quod multi hæcenus maluerunt
socialitate, firmiter sibi persuasus, in tantum
evidentius apparere arbitrer, & cuique facilius com-
prehendere utilitatis publicæ legem sive boni com-
munis atque tranquillitatis vel beatitudinis popularis
quam quidem socialitatis, non tamen deprehendit
exinde in effectu ulla differentia, sed sinonimi
hæc & paria semper habenda, idem enim causantur, e-
dem officia producant, eundemque finem sibi habent
propositum, & quamvis negari nequeat, hominem
in statu naturali propriam & privatam utilitatem ad ma-
ximam amare, ita ut communi bono & utilitati libentius
præferret, nihilominus mens recti conscia reduce-
re eum potest ad officium, vel eo solo illum corrigendū
quod non fundata & ex æque stabilita utilitate publica
nunquam possit esse tutus in quæsita utilitate, cui
& alter idem utile indagando provocaret illum & o-
mnino torto collo raperet ad locum iudicii Hobbesiani, hæc
est ad defendendam bello parem concupiscentiarum.
Sic itaque cujusvis utilitas potissimum quemque
ad actiones impellit, nec iniuste, si publico bono non ob-
stat, nec communem beatitudinem turbet, quod si
ul

ubi alter jus in eadem re habet quæsitum, vel ubi pacta non servantur, & sic illa utilitas non potest esse utilis in perpetuis scilicet turbis, in tantum ut sublata utilitate publica, sive tranquillitate communi privata utilitas sit non dabilis, ubi è contrario quisquis hominum utile sibi quoddam quærendo indagaverit prius annon alius potius in ea re jus habeat, & sic aliud quid ab omni præensione immune acquisiverit, tum demum vitam suam bene beatam & feliciter tranquillam transigere potest, tanquam bonus homo, etiamsi civis non sit.

§. V.

Supposita itaque identitate inter utilitatem publicam, bonum commune, beatitudinem popularem, sive tranquillitatem multitudinis, & socialitatem, non tantum ea quæ de socialitate cum tanta contentione publicè edita atque conscripta sunt intellectu faciliora fore arbitror, sed & ultro sequitur, idem juris naturæ principium ex iis constare, puta principium cognoscendi, ex quo scilicet quisque mortalium cognoscat quæ sibi incumbant officia, etiamsi non adesset revelatio, non autem principium essendi, quam distinctionem scio allatam in medium ab iis, quibus cum aliis de hac re dissentientibus controversia fuit, inter quos cum & Excellentissimum Dn. Præsidentem adesse pateat, monendum hoc loco mihi non stare sententiam ea principia qualia sint conciliandi, sed saltem demonstrandi, qua ratione colligi facile possit, in eo omnes convenire, quod tranquillitas & beatitudo civilis omnino sit quærenda, omniaque homines erga hominem

officia ad eam formanda, eâque neglecta è statu
mano fieri bellicosum imo belluosum.

§. VI.

Dixi hominem ubi de vita civili benè beate
iustitaenda sollicitus est, cognoscere posse quæ sibi
servanda officia, etiamsi non ad sit revelatio, quæ
mediante S. Scriptura patefacta nobis sunt, præ
ponunt statum hominum toties quoties mutatum
ut nonnullas leges ad *σκληροκαρδίαν* certi cujus
populi latas esse non sit dubium, quæ dicta mutata
non intervenisset, nihil ominus lex illa universalis
ma juris naturæ obligasset omnes Homines, ac eò
non excluduntur, quod longè absit, leges revelatae
prout enim ad politiam Mosaicam quadrabant servanda
erant, vel ad Oeconomiam Christianismi pertinentia
illæ sæ ad amissim, servantur necesse est, sed illud
tem infertur, legem naturæ esse antiquiorem, et
leges Christianis expressas superstructas esse, ex
quentibus patescet; Itaque quamvis cum Grotio ne
facile ponet non esse DEum, quod tamen ubi in
ejus enixam ex professo voluntatem non fuisse, sup
nere, quod non sit DEus, alii liquidò demonstrarunt
illud tamen statui posse certò censemus, quod sepe
revelatione quisquis erga se & alios officia judic
valeat, quæ res si rectè observaretur, ea quæ ex v
interpretatione revelationis tot & tam immanes &
humanas hominum segregationes compararunt,
possent efficere, ut adhuc hodie barbara quæstia
sæpe recurreret, quis nam est meus proximus? con

scilicet unoquoque universa humanitatis officio, omnibus competere in omnes.

§. VII.

Puto autem me à recta considerandæ, & inquirendæ veritatis orbita tanto minus recedere, quanto major hujus rei auctor est ipse Salvator noster, qui Math. 7. v. 12. hanc omnis legis summam imo & Prophetarum profitetur ut, quisque in alterum statuat quod sibi fieri velit, ex quibus constat illam legem naturæ universalem quoad externas actiones hujus mundi sufficere etiamsi non adesset ulterior revelatio sive legum sive Prophetarum ac consequenter doctrinæ Evangelii, & Salvatorem optimum decidere, etiamsi posteriores leges, nec Prophetæ, nec ulla scriptura adesset, attamen allegatam legem universalissimam sive potius summam retinere naturam fundamenti ac principii, ex quo officia hominum inter se tanquam conclusiones derivanda atque adeò, quod antea diximus leges expressas & Christianis revelatas esse naturalibus superstructas, cum allegata optimi Salvatoris regula sit naturalissima, nunc satius apparet, sed et quæ de utilitate dixi privata, instabili & infirma sine fundamento utilitatis publicæ ad hanc quoque regulam recurrunt, si enim in alterum est statuendum idem quod mihi fieri velim, certe utilitatem alterius turbare non convenit, cum hoc sibi nemo velit, accuratè itaque hi regula perspiciatur, non privata sed publica utilitas ac beatitudo universalis politica seu socialitas proponitur, non quid in se cuique, sed ex se in alios quid sit statuendum.

§. XII

§. XII.

At vero ratione religionis, & cum felicitas statum civilis à confessione certæ religionis non dependat, quomodo occurrendum erit illis, qui de concordia religionum cum statu civili differuerunt, præstatimus & eos qui hanc rem quam subtilissime tractari fuerunt omnes fere confudisse religionem ipsam, cultum circa illam externum, & confessionem fidei historicam; Ubi igitur quæstio est, quæ religio statui civili sit convenientior, respondetur una, nempe Deum extoto corde timere & amare, ac proximum sicut seipsum, ut qui hanc religionem observat, bonus civis sit, si quærat, quænam fidei confessio, resp. nulla, quid enim hoc turbat rem publicam dubitare de alterius fide vel credere nolle hinc, quam alter credit, quot capita tot persuasiones, si denique quærat quisnam cultus permittendus, resp. receptus, consuetudo enim dirigit & in forma omnes actus mundi, ideoque etiam in ecclesiasticis consuetudo pia & laudabilis est observanda Carpz. *finit, Eccles. lib. 1. tit. 3. Defin. 38. n. 6. 7.*

§. IX.

Hæc de tranquillitate & beatitudine universaliter sufficiat, quam in omni statu mundi conservari posse & debere hactenus demonstravimus, quæ deinde ad formam imperii qualemcunque, sive regularem sit sive irregularis, vel plane monstrosa, applicari potest, se extra dubium est; Nunc nonnulla quoque de particulari reipublicæ commodo & salute dicenda, id

**eo magis propter vulgatum illud : Salus reipublicæ
suprema lex est, quod proprie & ingenuino sensu ca-
piendum esse certum est, primo ratione obligationis,
hæc enim lex fortius obligat omnibus legibus civili-
bus, & enim Principes & subditos pariter comprehen-
dit, deinde ratione interpretationis authenticæ quam
ad omnes alias leges sibi vindicat, ratione divina-
rum quidem dubia res videri potest, quod vero & hic
Salus reipublicæ præprimis consideranda, ex sequenti
facti specie apparebit : Imperator quidam judaicus ma-
gnæ famæ & auctoritatis, & majoris consilii callidus
& admodum habilis duplex homicidium commiserat,
pœna hujus erat capitalis de lege DEI, salus reipubli-
cæ desiderare poterat ipsius merita, judex erat, vir
secundum cor Dei, ita sine dubio justus nec ignarus
dispositionis divinæ, quoad homicidia, & quod hæc to-
tam rempublicam & provincias vitient, nihilominus,
donec salus & utilitas reipublicæ id requirerent, di-
spensabat & suspendebat executionem legis divinæ,
illa vero utilitate cessante jubebat filio Regi successo-
ri ne permitteret, ut maleficus ille & homicidia etiam-
si delicto diu perpetrato in summa senectute consti-
tutus tranquilla morte decederet, prout videre est
1. Reg. 2. v. 5. 6. ratio justæ decisionis & dispensationis est,
quod salus Reipublicæ pariter dependeat à Lege Dei,
imo vero ipsum principium esse cognoscendæ volun-
tatis divinæ, ulterius è supra traditis patescit; Quare
etiam Princeps de jure quæsito privatorum disporre
potest, & illud suspendere postulante utilitate pu-
blica suprema lege, cum alias non temere jus alteri
quæsitum invito sit auferendum.**

Progredimur nunc ad beatitudinem, quam di-
 mus particularem, h. e. quæ privato cuique com-
 tere potest, & nihil aliud est, quam commodum
 quod jure permittente competens, unde vulgari-
 illud; *Beatipossidentes, gloss. in c. 1. §. si tertio de pac.*
nend. longe enim commodius est possidere, quam a
 possidente petere *l. 24. ff. de Rei Vind.* qui vero nihil p-
 fidet, est in possessione miseræ, & sic miserabili-
 personarum beneficio uti potest, cujus mentio fit
l. un. C. quand. imper. inter pup. sed hic de beneficiis j-
 possessionis competentibus sermo est; Possessio eq-
 dem quoad acquisitionem est facti, & inde appreh-
 sionem necessario requirit *l. denique ff. ex quib. c.*
maj. l. si quis vi. §. differentia ff. de Acqu. poss. ideoque
 res non est possessor rerum hereditariarum ante
 etiam apprehensionem, *l. cum heredes ff. de acquir. p-*
l. 1. §. veteres ff. eod. dicitur enim possessio à pedum p-
 sitione *l. 1. ff. d. t.* neque firma exceptio regulæ da-
 de non necessaria possessionis apprehensione, qua
 vis nonnulli Dd. talem fingere conentur ratione
 in feudo succedentis, cujus possessionem ipso ju-
 continuare asserunt, at non sufficiunt rationes, quod
 filii in feudis succedendo patri non acquirant, sed
 quisirum capiant, & quod filio vivo patre non de-
 ciat jus, sed tantum administratio, prout allegantur
Bald. in l. cum antiquioribus num. 11. versic. 10. C. de jur.
lib. 5. Jas. in l. in suis ff. de lib. 5. posthum. n. 5. 5. 13. seqq. i-
 enim explicationes ad filios heredes allodii etiam a-
 plicari possunt; hujusmodi pium quoque figmentum

traditur de Monacho, qui per ingressum religionis transferre dicitur possessionem in monasterium, de qua re tradit Tiraquell. *in tract. le mort fait le vif in declar. pref. 6. n. 7.* & communiter Dd. in Authent. ingressi C. de S. S. Eccles. quare tamdiu stat ratio communis donec expressum statutum contrarium probetur, quale Mediolani adesse & communiter in Gallia testatur Menoch. *de Ret. Poss. Remed. 3. n. 59.* simulque jura & remedia omnia tradi possidenti civilissime allegat, hanc enim Possessionem civilissimam appellat, quæ observantia quoad descendentes, & quod hi apprehensionem possessionis necesse non habeant, sed in possessione civilissima seu ficta defendendi sint specialiter fundata est in Ducatu hoc Magdeburgico, & quidem in *Ord. polit. cap. 44. §. 15.*

§. XI,

Quare cautus nec negligens sit quisque heres circa apprehendendam possessionem, hæc enim simul cum defuncto esse desinit, omnis vero hujus beatitudinis fons in hoc apprehensionis facto fundatur, & est vulgo notum, quanto inter Illustres beatior sit apprehendens bis mille testibus sine Notario, quam cum Notario & duobus, pariter se res habet cum privatis, quibus necessario apprehendenda possessio tam ratione hereditatis, quam contractuum, ut beati in possessione esse possint, neque circa hereditatem obstat, an quis in patria potestate sit, an non, neque enim judicis auctoritas necessaria est, quilibet enim proprio lubitu possessionem apprehendere potest, Carpz. *p. 3. C. 9. def.*

nisi res 'ab alio' possideatur, tunc enim iudicis cessionem opus est, & hoc quidem sub amissione iuris propter *l. 13. ff. quod met. caus.* de possessione instrumentali quæ per Notarium & testes fit, & quem usum ter privatos habet vid. illustr. Dn. Stryck. *de Cant. cor. S. 3. cap. 3. §. 11.* idem tamen in contractibus necessaria maxime est traditio ut inde firmetur possessio, in re enim absentibus non sufficit traditio instrumentorum nisi expresse addatur quod ea intentione tradita sit ut possessio inde tradatur Carpz. *p. 2. c. 33. def. 15.* eodem de *L. 1. C. de donat.* & quod illa saltem intelligatur de eo casu, si traditio instrumentorum non possit habere usum, nisi res ipsa tradita intelligatur, ut & variis modis traditionis vid. alleg. illustr. Dn. Stryck. *ibid. Sect. 2. c. 8. §. 22.*

§. XII.

Constat itaque acquisitionem possessionis facti esse, acquisita autem pertinet ad species juris, *l. 2. §. 38. de re quid in loco publico* & ita probe distinguendum in possessionem ipsam & apprehensionem illius, quod neglexisse nonnulli admodum docti videntur, ubi ipsa possessionem meri facti esse asseruerunt, nec tamen negare valuerunt insignes juris effectus, possessionem non denegandos; At dicunt, & fur & prædo & malæ deipossessor vere & plenissime possident: Verum hanc negatur, nam ideo quia possessores sunt, hanc possessionem remediis possessoriis, interdictis, uti possidetis de vi & vi armata aliisque etiam contra dominum ipsi defendere possunt, donec de causa cognoscatur, &

an

ante causæ cognitionem non dici potest, eos esse fures prædones, sed saltem possessores; Illud tamen certum est jus hic intelligi pro facultate legibus competente, quam quoque jus dici & insignem juris divisionem constituere vulgatum est, qua propter factum mere phisicum separandum ab ea facultate, quæ conjuncta est cum effectu juris quem producit, ita enim ususfructus, usus & habitatio quoque dici possent meri facti esse, quia horum usus in mero facto consistit, uti vero è solo usu non cognoscitur servitutis jus, ita nec è solo phisico usu possessionis determinatur jus possessionis, sed partim ex qualitatibus concurrentibus, scilicet animi pro possessione necessitate, partim ex effectibus immediate ex possessione profluentibus, qui non possunt non esse effectus juris, & quod ab initio facti est potest ex post facto juris fieri vid. illustr. Dn. Stryck *in Not. ad Laut. tit. de acqu. vel am. poss. verb. juris est.*

§. XIII.

Quapropter non est dubium, quin sola & nuda possessio, etiamsi non sit titulata, vel alias qualificata, propria virtute possit tribuere beneficia, ac reddere possessores beatos, interim non est negandum, possessionem titulata, vel quæ bonæ fidei saltem est, vel aliam qualificatam, scilicet quæ nec vi nec clam nec precario acquisita, potiores in jure habere effectus, quare duplicis potissimum generis possessores beati hic considerandi veniunt, illi, qui nudi tantummodo possessores sunt, & qui qualificati dici possunt.

§. XIV.]

In processu itaque summarissimo, qui etiam summarius & extraordinarius respectu ordinarii appella-

tur, & insigne admodum commodum, & effectus possessionis vocari meretur, sola ratio habetur quaeritur an: An scilicet aliqui tempore litis motae in possessione inveniatur, quod si enim eum vel vi vel clam, vel precario possidere alter probaturus fuerit, haec non admittitur, sed ad processum summarium seu possessorium ordinarium remittendus est, ubi juris ordine servato proceditur, ac requiruntur pleniores probationes, neque enim modici praedicti est propter sententiam, quae fertur, definitivam, in summarissimo enim neque exceptiones altioris indagandi neque denique remedia suspensiva admittuntur *l. n. si de Moment. poss. fuer. app.* de qua re vulgata praxis est v. Gail. *lib. 1. Obs. 7.* quamobrem facile constat ad hunc processum pertinere causas nudae possessionis & de beatissimis possidentibus dicimus non posse nos tales possessores excludere; De diversis, quomodo beatus sint, quidam casus suppeditandi ex quibus potissimum beatitudo possessionis elucescere possit.

§. XV.

Et quidem quoad ipsum processum possessorium illud adhuc beneficium se praesentat, quod quoniam in summarissimo proceditur per mandata & inhibitiones, non statim primo mandato, licet sine clausula sit, parere necesse habeat possessor, sed potest possessionem suam allegare & justificare, intelligitur enim inhibitio facta salva justificatione possessoris, ut patet quae clausula justificatoria omitti nequit, Matth. C. *ler. de processu executivo part. 1. cap. 2. n. 276.* omnia vero reddit inhibitionem nullam, quae tunc impune spectatur Jason. *in l. nec quicquam. S. ubi decretum num. 6. ff.*

ff. procons. Imo si quis Rescripto Principis instructus possessorem turbare velit, hoc non audito, Rescriptum vires exercere nequit, quoniam hoc casu, h. e. si contra possessionem datum sit, intelligitur sub- et obreptitium *l. fin. C. si per vim vel alio modo* ita enim generaliter intelliguntur Rescripta Principum, ut nemini faciant injuriam *l. ex facto ff. de vulg. & pup.* nonnulli tamen causas tractæ pacis hic excipiunt & inde illorum causam summarissimam à summariis distinguunt, sed iniqua illa sententia est. Itaque si quis possidentem vi turbaturus est, potest possessor justæ tutelæ moderamine vim vi repellere & ita resistere impedienti *l. ult. ff. d. Acquis. Poss. Cammer- Gerichts Ordn. p. 2. t. 9. §.* So jemand in fin. imo iudici ejusque officialibus, si sine causæ cognitione procedant, recte resistitur, *l. 5. C. de jur. fisc. l. 5. C. de execut.* Illud quoque addi potest quoad processus summarissimi commodum, quod qui in hoc processu obtinuit etiam si postea in petitorio deficiat, ad restitutionem interesse & expensarum non teneatur, fructuum quoque perceptio victori in possessorio acquiritur quoniam illos jussu iudicis acquirit, adeoque bona fide possidet & ita donec de petitorio constet suos facit. *l. 4. §. post litem ff. fin. regund.* Probatio itidem in possessorio omnino facilior, & est potius qualis qualis allegatio ad inducendam præsumptionem hominis, vulgo *Bescheinigung* / in qua assumuntur, argumenta artificialia & in artificialia probatio semiplena, per unum testem interdum non juratum de quo genere probationis pluribus tradit *Wesenb. Conf. 20.*

§. XVI.

In tantum vero sola possessio beat, ut nemo possessionis suæ titulum edere teneatur, (quæ enim sæpe

12769

pe

pe & cum fructu pro colorando possessorio addu-
tur, quod tamen communiter cum protestatione
solet, à probatione tituli valde differunt,) quando
dem præsumtio militat pro possessore, quod titulus
jure non careat, Carpz. *p. 1. C. 1. F. def. 23.* At interpre-
bunt ii, de quibus paulo ante dictum; Ergo illi effectus
non ex possessione, quæ facti est, oriuntur, sed ex præ-
sumpto titulo & jure, sed salva res est, ideo enim
quia omnis possessio talem præsumtionem sua natura
secum conjunctam habet, & producit, facultas
competens est, quæ ipsa quin jus dicatur non est
bium, neque præterea præsumtio est pro mero factu
utpote quod semper probandum, at vero pro possessione
est præsumtio, & quidem tanta, quæ onus proban-
bandi in adversarium transfert Carpz. *dict. loc.* De
terro præsumtio quoque est pro possessione, quod
libet præsumatur rem possidere titulo minus onerato
so, & magis jure suo & proprio, quam alieno, etiam
possessor annum quid solvat, quare res possessa
gis præsumitur censualis quam feudalis, vel emphyteu-
teutica, & nec emphyteutica præsumitur, etiam si capite
pro emphyteusi solvatur, si possessor neget emphyteu-
teus esse, nisi dominus illam esse doceat, v. Wese-
Conf. 4. n. 10. rursus si res possessa aliunde pendeat, & re-
gnoscatur, attamen potius emphyteutica quam feuda-
lis, & iterum potius allodialis quam feudalis æstimatur
Bald. *in L. libert. 1. num. 36. C. de oper. lib.* Jas. *in prælud. f. 1.*
n. 66. 67. Ceterum præsumtio quoque est pro possidendo
quod suo proprio, non alieno nomine teneat, vel in
beneficio, vit. Weseb. *n. 9.* & successores intelliguntur
possidere titulo & jure majorum & antecessorum
quippe quorum jure utuntur, *l. 11. ff. de diversis &*

*poral. præsc. causa enim possessionis non intelligitur mu-
tata, l. 19. ff. de acquir. possess. donec alius titulus probetur
l. sine C. de Probat. quare antiqua possessio præsumitur
habere justitiam permanentem, Cyn. ad l. 4. §. f. ff. de
fid. Instrum.*

§. XVII.

Illud certum est, judicis quoque officium circa pro-
cessum possessorium multum valere, si enim certum
Remedium non sit præscriptum, accedit arbitrium ju-
dicis, quare recte Menochius Remediis possessoriis de-
ductis, addit Remedium possessorium ex judicis offi-
cio, non enim semper apparet, quisnam sit possessor,
ita ut sæpius à diffidiis ad arma partes deveniant, quæ
ut evitentur, committitur maxime Judicis officio *in l.
13. §. æquisimum ff. de usufr.* dicitur vero hoc iudicium à
nonnullis Remedium conservandæ possessionis, & se
habet ad iudicium principale possessorium retinendæ,
uti hoc ad iudicium de proprietate, Natta *Consil. 121. n. 2.*
ac potissimum ubi difficilis dijudicatio est, quis pos-
sessor sit, locum habet, quæ enim Menochius *de ret. Poss.
Remedio ult. n. 16.* de civilissima possessione, quam jam
antea descripsimus, tradidit, illa ad hoc iudicium non
pertinere existimamus, sed illum possessorem ordina-
rio retinendæ Uti possidetis Remedio, aliisque pro
diversitate circumstantiarum uti posse credimus. Qua-
re hoc Remedium officii judicis potissimum hunc ef-
fectum sortiri putamus, quod in causis possessionis
dubiæ interloquendo iudex de possessione ipsa co-
gnoscat, illamque vel alteri partium intantum tribu-
at,

at, vel utrique compossessionem, vel neutri, & ad
questrationem procedat.

§. XIIIX.

Equidem extra hunc casum, & prægnantem
cessitatem metumque extraordinarium ad sequestrum
judiciale non facile judicis est provolare, est enim
natura regulariter prohibitum propter utilitatem pos-
sessionis, qua, cui competit, non facile privandus
in tantum, ut possessor qui ante factum sequestrum
tenuit, eumque tenuisse, causa cognita appareat, semper
adhuc habeat Interdictum uti possideris, nec enim
sequestrum possessione privatus est, sed potius
diante persona sequestri possessionem continuat
cum custodiæ causa saltem res sequestrata videatur
ita ut ad usucapionem quoque ea possessio procedat
per *l. inter esse 39. ff. de acquir. vel am. poss. v. Bart. & B.*
in l. un. C. de prohib. sequ. pecun. Aliud est in sequestro
luntario, ubi sequestro potius Interdictum redditur
hic enim possidere dicitur, in *l. licet 17. §. 1. ff. de pos. q.*
niam id agitur ea depositione, ut neutrius possessio
id tempus procedat. Vid. omnino, quæ de notabili
materia elegantissime & ex professo tradidit Weser
Conf. 7. n. 7. Ceterum an controversa possessio faciat
rem litigiosam quæstio est, & sciendum, rem litigiosam
alias non esse alienabilem, & qui rem litigiosam emper
contra eum fieri posse executionem absque novo
stituto processu, veluti, si quis lite pendente rem aliena-
navit, ipso jure nulla est venditio, & emptor sine
exceptionis oppositione ad restitutionem tenetur
Gail. lib. 1. Obs. 118. n. 5. at vero exceptio est ratione co-

troverſæ poſſeſſionis , utpote quæ rem ipſam litigioſam non reddit , ideoque pignori dari , & alienari line dubio poteſt , Natta. *Conf. 2. n. 2. in ſin.* dicitur enim res litigioſa non aliter , niſi de dominio controverſia moveatur *aut bent. litigioſa C. de litigioſ.*

§. XIX.

Hactenus de beneficiis circa proceſſum ipſum poſſeſſorium, ubi multum valuit præſumptio bonitatis, at nonnunquam etiam beatus eſſe poteſt poſſidens cui non poteſt tribui huiusmodi præſumptio, ſic enim, etiam ſi cognitum ſit aliquem ex turpi cauſa poſidere, at tamen non tantum in poſſeſſione, ſed & per conſequentiam in dominio ejus quod poſſidet defendi poteſt, dummodo alter qui rem vel dedit, vel prætendit, in pari turpitudine verſetur, quod enim ob turpem cauſam datum, (quæ qualis ſit *v. l. 42. ff. de V. S.*) conditione obturpem cauſam repeti nequit per *l. 8. pr. & l. 3. ff. de condict. obturp. l. 2. C. eod.* neque obſtat, quod nemo ex malitia ſua debeat ſentire commodum, cum par malitia poſſit compenſari *l. 3. §. 3. ff. de eo per quem fact.* in qua cum duo ſint conſtituti, poſſeſſor adhuc gaudet prærogativa poſſeſſionis, aliud exemplum a deſt in *l. ſi ſervum §. ſequitur ff. de Verb. Obi* ubi & creditor & debitor fuerunt in culpa levi, propter poſſeſſionem autem debitoris conditio melior eſt, nam dum quæritur de damno inquit autore Celſo adolescente Ictus & par utriusque cauſa ſit, quare non potentior ſit qui tenet, quam qui perſequitur,

§. XX.

Unde generalis regula prodiit; si dantis & accipientis eadem sit turpitudine potiore esse causam confessionis, quare aleatores propter perditum non solutum non habent actionem *l. f. C. de Aleat.* neque propter solutum repetitionem, ob rationem paritatis turpitudinis exhibitam *in l. 3. ff. de Condict. ob turp. caus.* ut de pecunia, ut male iudicetur, data, eadem definitur additur. Cujus rei adhuc egregium exemplum est plures in solidum ex delicto actione rei persecuti teneantur, veluti fures, vel tutores male administratores, & alter pro reliquis solverit, quoniam singuli in solidum erant obligati, quod non habeat regressus adversus eos, qui lucrum suum male partum ad possident denegata solventi actione ad repetendum *in l. 1. C. de condict. furt. & l. si plures 38. §. fin. ff. de admin. per. tut.* Brunn. *ad L. 6. ff. de cond. furt.* tantum interest in beatitudinem theologicam & hanc civilem, ut qui damnati, hic beati possidentes appellari mereantur quoad ultimum casum adhuc monendum, quod hinc fit natura communis omnibus negotiis, ubi plures in solidum obligantur, etiam in contractibus & ubique non enim facile casus dabilis est, quod is qui cum altero in solidum tenetur possit partem repetere, quod Dd. hoc admittant in cessis à Creditore actionibus, at illa actio non partem sed totum debitum comprehendit, ergo tunc alteri quoque actiones cedentes essent, & sic in infinitum, quod ridiculum foret, neque propter negotium alterius gestum alter qui in solidum condebitor solidum solverat repetitionem fieri dare potest, suum enim negotium gesserat, dum solvebat quod debebat.

§. XXI.

Progredimur ad concursum eorum qui æque iustum contractum celebrarunt, & pari iusto titulo eandem rem sibi acquisiverunt, vel sane acquirere voluerant, veluti si duobus eadem res sit vendita, certe non est dubitandum, quin is, qui per traditionem adeptus est possessionem alteri præferendus sit, *v. l. siue autem §. si duobus ff. de publician.* Conductores quidem si duo concurrant, ultimus quidem conductor non potest impedire, quominus dominus fundum alteri cuidam locare valeat, attamen exceptio est quoad conductorem prædiorum publicorum, ubi ultimus possessor si idem offerat, quod novus conducturus, præferri debet teste Carpz. *p. 2. C. 31. Def. 8.* alius casus de duobus nempe rivalibus adest *in l. 1. §. si inter rivales ff. de aqu. quot. & estiv.* ubi Ulpianus respondet, Interdictum duplex reddi, quod quomodo capiendum post varias explicationes refutatas tradit Menoch. *de Rec. poss. Remed. 6. n. 15. 16.*

§. XXII.

At vero si eadem res duobus obligata sit, videtur sine dubio decisio, quoniam ibi prior tempore potior iure, si autem temporis prioritas non constet, vel eadem res quibusdam simul obligata sit, tunc distinguendum an adversus extraneum uterque instituat actionem, an inter ipsos quæstio moveatur; si adversus extraneum forte salviano interdicto agant, eodem singuli in solidum utuntur, *v. l. 1. §. 1. ff. de salv. Interdict.* Si vero inter ipsos quæstio est, dicendum, si alter possideat,

deat, illum esse præferendum, etiamsi enim alter in solidum rem obligatam esse probet, competit tam possidenti exceptio, *si non convenit, ut eadem res mihi que pignori esset*, prout illa traditur *in l. 10. ff. de pignor.* vero à non domino quis pignus acceperit, decidit *in l. si ab eo. 18. ff. de pignor.* quod serviana uti possit que admodum debitor, qui pignus dedit, publiciana, obviandum enim eum appellari non dominum qui publicianam instituere potest, nam si res aliena esset, pignus non valeret pignus, at ubi à diversis non domino duo eandem rem pignoris loco obligatam habeat, certe iterum inter eos beatus erit possidens, & alter præferendus, per expressam decisionem *in l. 14. ff. potior, in pign.*

§. XXIII.

Hiscæ præoccupatis, nunc etiam nonnulli casus de jure personarum rerum & actionum addendi videntur, & quidem ratione personarum primo loco possessionem filiationis aggrediamur, de qua multa & varia in jure nostro prodierunt; Etenim quandoque possessio est, mere præsumptiva, veluti quæ ex nominatione patris elicitur, quam tamen solam nominationem ad fundandam quasi possessionem filiationis non sufficere, & qui termini habiles circa hanc possessionem sint supponendi, vid. omnino Natta *Conf.* 373. Quædam vero possessio filiationis præsumptionem juris pro fundamento habet, veluti quæ favore justitiam nitiatur, ut is dicatur legitimus filius, quem iustitiam demonstrant, per *L. miles §. defuncto ff. ad L. Jul. adult.* & hæc quasi possessio filiationis non evertit etia

etiamsi mater contrarium dicat, imo etiamsi mater cum alio cohabitaverit, pater tamen etiam habuerit accessum per rationem positam in alleg. l. miles ff. ad L. Jul. de adult. tunc enim etiamsi pater incertus sit, manet præsumtio pro possessione filiationis, quæ valet, donec ab alio probetur contrarium per l. non ignorat. C. de his qui accusare non poss. & ideo filius natus ex adultera nec ab hæreditate patris, nec matris, nec agnatorum nec cognatorum per exheredationem potest excludi, dum enim filius præsumitur, legitimus est Vid. de hac materia Excell. Dn. Thomasi differt. de Filio sub conditione, si se filium probaverit, herede instituto.

§. XXIV.

Ratione personarum qui infamia notandi vel non, etiam nonnulla beneficia allegari possunt, ut aliquis in quasi possessione famæ remaneat, etiamsi actus famosus & à Legibus in famia notatus judicialiter ad acta & sufficienti probatione demonstratus sit, & hoc quidem ratione quorundam delictorum publicorum verum est, de stupro vid. l. 7. ff. de publ. jud. §. 4. l. eod. de prævaricatoribus l. 4. §. 4. ff. de his qui not. int. ibique de calumniatoribus, plura exempla adsunt, in l. 2. §. 2. l. 6. & 5. ff. eod. ratio commodi in eo consistit, quod in hisce & hujusmodi casibus nemo fiat infamis nisi antecedente Judicis sententia declaratoria, quoties igitur hæc sententia nondum lata & ita condemnatio nondum facta, hæcque condemnatio & sententiæ pronuntiatio evitari possit, quod pro cautela notandum, non sufficiat facta probatio, est enim talis sententia de
necel-

necessitate; de possessione feudi idem dicendum, n
& hæc nisi præcedente sententia declaratoria ob te
niam non amittitur. Gail. *L. 2. Obs. 51. n. 1.*

§. XXV.

Ad res quod attinet, primo accedat possessor
rum immobilium, hic enim illud commodi habet, qu
à satisfactione iudicio sisti liberetur. Carpz. *P. 1. c. 26. L.*
7. it. L. 2. C. 7. Def. 9. clara enim hujus rei dispositio
in l. sciendum ff. Qui satisfacere cog. ab hoc onere quoq
immunes sunt possessores annuorum reddituum, utp
te qui possessoribus immobilium comparantur, G
L. 2. Obs. 10. n. 6. proinde arrestum quoque non ha
locum adversus possessores immobilium, quoniam
la saltem sustinentur loco remedii adversus debitor
extraneos & advenas & de fuga veletiam de cessio
bonorum suspectos, vid. alleg. Gail. *lib. 2. Obs. 44. n.*
in tantum ut actio injuriarum competat possessori i
mobiliū adversus eum qui arrestum petit. *l. 15. §.*
ff. de injuriis, illud quoque his notandum, quod reru
immobilium possessio oblivione non amittatur, q
enim jura de possessione per oblivionem amittere
statuunt, si scil. id quod possidemus, ita perdiderim
ut ignoremus, ubi sit, *l. 25. pr. ff. de Acquir. Poss.* de poss
sione mobiliū saltem intelligenda, immobilium en
possessio oblivione sola non amittitur, velut, si ag
quem possideo, vicinos possessores oblitus fuerim
hinc agrum ipsum invenire nequeam, nondum p
sessione cecidi, quamdiu enim derelicta res imm
bilis non habetur, non amittitur, *l. 3. §. 6. ff. eod. idem*

co

cendum de re mobili, quam quidem ignoro, in domo tamen mea est, sic enim possessione domus animo omnes res in ea contentas comprehendo per l. 44. ff. eod. vid. Illustr. Dn. Stryck. de Jur. Sens. diff. 9. cap. 3. n. 11, & seqq.

§. XXVI.

De possessione rei alienæ etiam quodammodo beneficia quædam adducenda veniunt, ita enim in. l. 15. ff. commod. Commodare possumus etiam alienam rem, quam possidemus, tametsi scientes alienam possidemus, in tantum scilicet ut commodati actionem instituire possimus adversus commodatarium, quæ actio nec furi nec prædoni, si commodaverit, denegatur, per l. 16. ff. eod. De emptione venditione res quoque clara est; qui enim rem alienam possidet titulo emptionis, non tantum verum emptionis contractum celebrasse dicendus, l. 28. ff. de contr. empt. l. 30. §. 1. de act. empt. sed & pro immobilium possessore habendus, & horum jure utitur, & actio ex hoc contractu redundans ei conceditur arg. l. 16. ff. commod. nec obstat, quod emptor sciverit rem venditam alienam esse, propter generalitatem, all. l. 28. de contr. empt. de pignore res aliter se habet, qui enim rem alienam scienter pignori possidet, furti tenetur. l. 36. ff. de condict. indebo, ubi tamen alius casus suppeditatur, pro beatitudine possidentis, verbi gratia, si quis alienam pecuniam solverit, ut pignus inde redimeret, si ipsius nomine pecunia sit soluta qui pignus dedit, hoc est si accipiens illam alienam pecuniam b. f. possideat, ad restitutionem illi-

D

us

us compelli non posse; Ceterum quoad precarii co-
cessionem illud adhuc singulare est, quod si quis re
alienam precario dederit, veluti si Titius me roga-
rit, ut re Sempronii uteretur, interdictum mihi co-
petit non sempronio, *l. 8. pr. ff. de precario.*

§. XXVII,

Sequitur nunc de possessione rei corporalis
parte, & quidem si res continuæ sint & individuae,
per apprehensionem partis possessor in totum po-
dere intelligitur, *Cothm. Resp. 72. num. 11. Natta Co-*
429. nec uesesse est, quod quis perambulet singulas g-
bar terræ, sed aliquam pro lubitu partem fundi
troire sufficit, cum intentione capiendæ possessio-
totius fundi l. 3. ff. de acqu. poss. v. Scaccia de Judiciis
2 c. 19. n. 12. 42. neque obstat, quod quædam pars co-
modioris culturæ gratia per septa seu fossata à reliq-
distincta sit, Gratian. discept. verrens. c. 425. n. 27. Et se-
& ita quoque per possessionem partis retinetur po-
sessio totius *Gratian. d. c. n. 38. ex possessione quoq-*
principalis intertur ad possessionem annexorum
inseparabilia sint, & sine quibus principale non pot-
operari *Menoch. Conf. 1279. num. 67. 68. Gait tr. arrestu-*
t. n. 5. quare & hodiè si Princeps civitatem Metro-
litanam eo animo ingreditur, ut possessionem totius
provinciae apprehendat, videtur accepta possessio
tius provinciae *Peregr. de fidei com. nrt. 48. n. 76. ita qu-*
que se res habet ratione feudi, quo apprehenso inte-
liguntur apprehensa omnia feudi accidentia, videlicet
omnes pertinentiæ annexæ & dependentes, quia ne-
p

præsumuntur separata à suo principali. Molin. *in con-*
suet. Paris. est in verb. le fief p. 81. & seqq. quod si verò
feudum sit amplum, & plura feuda sub se contineat,
an sufficiat unius feudi acquisita possessio, quæritur,
& respondet Zasius *in epit. jur. feud. p. 6. n. 70.* Ego in hac
varietate dicendum puto; quod feudum aut continet sub se
alios fundos tanquam partes totius universitatis, tunc ap-
prehensa feudi possessione credo & fundorum apprehensam
arg. l. possideri §. quod autem ff. de A. P. aut verò plures fundi
in feudum dati sunt, qui inter se ita sunt loco separati, ut
ad nullum totum recipiant, puto quod unius fundi apprehensa
possessione aliorum non acquiratur, nisi corporalis inter-
veniat apprehensio. Et ita quoque intellegendus est
Postius. *Obs. 73. n. 88.* quando statuit, quod possidens
domum dicatur etiam possidere hortum & apothecam
scil. si illi annexa sint, & hi sunt termini babilis
qui supponendi sunt *ad l. 3. ff. de acq. vel am. poss.* ut firmari
demum possit regula, quod qui partis possessionem
apprehendit, totius rei possessionem acquisivisse vi-
deatur, nam & qui aurem alicujus tetigerit, totum
cum videtur tetigisse *l. 21. pr. ff. de furtis*, eadem res est
si quis boves & oves possidere velit, gregem & ar-
mentum, nec enim ibi requiritur, apprehensio omni-
um, sed pro parte acquisita possessio sufficit. Peregr.
de fidei com. art. 48. n. 74. item in rebus quæ in pondere
& mensurâ consistunt, partis tacta apprehensione
totius possessio fundata est. Gratian. *c. 425. n. 30.*

§. XXVIII.

Circæ res incorporales videtur primo distinquen-
dum cum Baldo & Menochi. *Rem. 4. num. 393.* aut

enim incorporalia versantur circa corporalia, aut non
versantur, veluti obligationes & actiones, quippe quæ
personalia sunt & personæ cohærent, & hoc casu per
apprehensionem rerum corporalium, incorporale
non censetur apprehensæ, illo autem casu, ubi incor
poralia versantur circa corporalia, sicuti servitute
circa prædia, horum apprehensione omnino illæ com
prehenduntur, & apprehenso feudo possidetur quoque
que jus patronatus, venandi & reliqua, in se verò in
corporalia pro parte acquisita comprehendunt po
ssessionem totius rei incorporalis Andr. de *Ifern. in e.*
in vol. 2. & apprehensa possessio in uno capitulo juris
dictionis, extenditur quoque ad alia Surd. *Conf. 32*
num. 44. & seqq. quare concludit Besold. *P. 6. Conf. 27*
n. 29. quod unus actus tam ad acquirendam quam con
servandam universalis juris incorporalis possessio
nem sufficiat, & Carpz. *P. 2. C. 3. Def. 27.* exinde arbitra
tur, quod qui laudemii perceptionem pro majore par
te provinciæ docere possit, videatur quoque probasse
possessionem in reliquis locis ejusdem Provinciæ
eidem jurisdictioni subjectis. Notum proinde est, quæ
cui omnimoda jurisdictio concessa, possideat omnes
species ejus, veluti merum & mixtum imperium, &
simplicem jurisdictionem, quamvis unus vel alter
actus ad alteram tantum jurisdictionem pertinens ex
erceatur Cothm. *Resp. 72. n. 41. 42.* Mascard. *de Proba*
verb. jurisdictio concl. 946. num. 36. & seqq. quomodo alia
probanda possessio totius juris & rei incorporalis pro
partem possessæ multis & diversis & elegantibus
exemplis traditis videre licet apud Cothm. *Vol. 2. R. 7*
num. 22. & seqq. Gratian. *in discept. for. cap. 426.* Modest.

Pi

Pist. Conf. 21. n. 78. 79. Klock. T. 2. Conf. 61. n. 126. Gail. Lib. 2. Obj. 68. n. 5. Illud vero possessionis beneficium pro parte competentis, non est omittendum, si quis rem possideat, cujus partem alter tenet ratione communionis, sane si totum sit individuum alterius exercitium alterius negligentis jus conservat; Quare qui rem cum fisco communem habet non excluditur nisi eadem præscriptione, qua fiscus. *Amaya in 3. post. lib. Cod. tit. de vend. rer. fisc. num. 14.* & quando privatus jus habet commune cum Ecclesia Romana, non currit ei præscriptio nisi centenaria *text. in C. ad audient. §. fin. de præscr. Felin. in c. placuit. n. 6. de præscript. aliud beneficium adest in l. 42. ff. d. acquir. vel am. poss.* Quibus adhuc illud potest addi, quod is, qui cum aliis simul possidet, si prohibeat quod alteri placet, potioem habeat causam *per l. 28. ff. com. divid.*

S. XXIX.

Præterea jus retentionis etiam insignis effectus & commodum possessionis est, si enim res pignoris loco obligata, soluto vero debito, pro quo pignus contractum, aliud adhuc debitum restet, siue hoc factum sit ante, siue post dationem pignoris, modo liquidum sit, potest à possidente creditore pignus teneri, donec omne debitum solvatur, *si enim in possessione fueris, inquit l. un. C. etiam ob chir. nisi ea quoque pecunia tibi à debitore reddatur, vel offeratur, que sine pignore debetur, eam restituere propter exceptionem doli mali non cogeris.* Atque si qua specie possidentes beati sunt, certe retentionis jure proprii quasi judices dici possunt; sic quoque mulier jus retentionis in omnibus mariti bonis habens,

D 3

etiam

etiam pro portione statutaria & lucro dotali, si p
suasa ex possessione discesserit, tanquam spoliata
stitui debet teste Carpz. p. 2. c. 25. Def. 8. an vero ob
pensas in rem depositam factas jus retentionis loc
habeat, varia inter LL. interpretes controversia
propter l. ii. C. Depos. & a nonnullis negatur, quoniam
exceptio doli ibi denegata, at vero quomodo hujus
negatio capienda ex subsequentibus immediate v
bis declarandum, veluti si depositarius alias action
habeat, quæ explicatio analogica est l. un. C. etiam ob C
etenim ratione juris retentionis ob expensas & m
lioramenta possessor singularia jura habet, intant
ut spoliatus quoque rem spoliatam restituere n
teneatur, ante solutionem meliorationis auctore C
l. 2. obj. 12. n. 6.

§. XXX.

Antequam nunc ad jura actionum accedam
quæstio illa prædixis decidenda erit, an etiam pos
for agat; sane qui possessionis beneficio gaudet n
facile ratione possessionis actoris vices geret, at il
demum circa res corporales verum esse dicitur,
tione enim incorporalium exceptio adfertur, & m
tifiariis exemptis comprobatur in §. 2. f. de act. ubi ad
cuntur possessores actores, & a reo obtinentes, vel
sibi esse ædes suas altius tollendi, prospiciendive,
projiciendi aliquid, vel jus non esse adversario, ute
fruendi, eundi, agendi aquamve ducendi, illud v
genus actionis in controversiis rerum corporalium
proditum non esse dicitur, neque certe puto nov
illud genus actionis in latioribus digestorum libris

ventum esse ab iis, qui famosum illum casum unum quæsi-
 verunt ultra metas & terminos allegat. §. 2. prout
 ex innumeris commentatoribus ad Instit. apparet, v.
 Hopp. *ad dict.* §. cui vel ipsi placet à nonnullis allegatus
 casus ex *l. officium ff. de R. V.* & etiam non improbabili-
 vis videtur ille, qui in ipsa actione confessoria & nega-
 toria comprehenditur, quæ sententia quoque inten-
 tioni legislatoris convenientior est, utpote in famo-
 so illo §. ex professo declarata verba enim illa fina-
 lia; *sane uno casu* referentia sunt, quorum relatum in
 verbis antecedentibus, satis erat designatum, &
 uberius saltem tractatio promissa in Digestis, sive ita-
 que cum Theophilo legas *sane hoc uno casu* sive non,
 antecedentia tamen & tota analogia declarant ulti-
 ma dicti §. verba saltem repetitoria esse, & remissiva ad
 ulteriorem in Digestis declarationem, in quibus ra-
 tione actionis confessorie & negatorie, idem contex-
 tus & eadem tractandi ratio præsto est *v. l. 6. §. 1. l. 8. §. 3.*
ff. si serv. vind.

§. XXXI.

Hæc monuisse sufficiat adversus eos, qui casum
 illum à Digestis erui posse crediderunt, at vero si peni-
 tius res inspiciatur, indagando præprimis, an per rei
 naturam possidens unquam, vel etiam ratione re-
 rum incorporalium agere possit, & puto, sane nul-
 lo casu eum, qui possidet actoris vices obtine-
 re, videamus de eo, qui tot exemplis in sæ-
 pius allegato §. 2. *de act.* comprobatus puta-
 tur, videlicet, si quis agat, jus sibi esse ædes suas
 altius

altius tollendi, tunc actor possessor quidem ædium
suarum esse potest, sed illa possessio non est in qua
sione, cum sine dubio supponendi sint termini habiles
& hic quidem, quod alter prætendat servitutem altius
non tollendi, & igitur actor cupit possidere sine con-
troversia & prætensione, quod cum dubio & li-
timenda tenebat, & ideò agit de eo quod non possi-
det, si enim omnia haberet cum omnibus qualitatibus
quarum causa actor est, cur sodes periculosas actoris
vices gereret nisi stultus, ut adeò nec illi qui con-
sum unum in digestis quærunt, nec qui in Instituti-
talem invenisse putandi, sed auctor §. 2. magis lulu-
ingenii, quam legalem deterrimationem commo-
strasse dicendus sit, similis decisio est reliquorum
exemplorum, cum rei natura decidat, quod par-
doxon putabatur. Ubi è contra possessor omne
curam adhibere debet, ne ad agendum se induci vel
provocari patiatur, ut ita possessionis beneficio pro-
vetur, etiam in casu L. diffamari de quo vid. Illust. D.
Stryk in *Introd. ad Prox. cap. 5. §. 12.* hic enim quilibet
provocari potest excepto possessore.

§, XXXII.

De actionibus quando sermo est, tertius præ-
mis possessor beatus dici potest, & quandoque etiam
judicium sit reale, in genere enim ubi res vindicanda
maxima possessor commoda possessionis habet, et
nim quanta ab agente probatio in rei vindicatione
requiratur ratione dominii, quod pro fundamentum
est, aliunde satis constat, & licet Publiciana actio
Pr

Prætoræ æquitatis & remedii causa introducta sit, nihilominus, multa quoque possessori commoda supersunt, illa enim actio datur adversus infirmiori jure possidentem, si itaque possidens in pari causa sit cum agente, hoc est si pariter rem bona fide & justo titulo à non domino accepit, potior omnino est ratio possidentis, & cessat æquitas Prætoræ ratione agentis, ob quam à Prætoræ actio introducta est, multo minus hæc actio datur adversus ipsum dominiuum, utpote qui firmissimo jure possidet, egregius tamen adest casus *in l. 28. ff. de nox. act.* ubi nec ipse dominus rem à possessore vindicare potest, si scilicet possessor ex noxali causa rem acceperit, nisi litis æstimationem offerat dominus, exceptione enim doli mali summo veri potest, ratio decisionis ex eo facile apparet, quod dominus rem ex noxali causa ipse tradere fuisset coactus, quem itaque de eadem causa tenet actio, eum agentem multo magis repellit exceptio.

§. XXXIII.

Ratione hereditatis petitionis alias certum est, eum qui titulo possidet illa non posse conveniri, quare per consequentiam titulum edere tenetur *l. ii. C. de hered. pet.* at vero si v. g. circa titulum emtionis illud esset notandum, quod pro provinciæ requisita necessitate judicialiter non sit facta, vel resignatio judicialis non sit adhibita, an & tunc possessor à dicta actione liberetur, quæstio magis dubia occurrit, puto autem nihilominus dicendum, posse & hunc tanquam titulatam possessorem liberari, etiam si enim emtio vend.

non sit sollemnis, attamen eum effectum omnino pro-
ducit, ut aliquo titulo possessorem augeat, ad mini-
mum tali, qui habilitatem usucapiendi efficere potest
in tantum, ut emptor non possit pro herede vel pro
possessore dici possidere, quæ juris tractatio conve-
niens & analogæ est *l. 4. C. in quib. caus. cessat long. temp.
presc.* in qua omnino tituli allegantur, saltem ad con-
ditionem usucapiendi sufficientes, quare non sine ra-
tione formatur regula: Qui titulus sufficit usucapioni,
sufficit quoque absolutioni ab hereditatis petitione, ubi
tamen illud monendum, quod supponendus sit talis
titulus, qui fit mediante traditione ab alio, quales sunt
plurimi, ratio limitationis limitat terminos beneficii
possessoribus hoc loco competentis, ideo enim here-
ditatis petitio, non datur contra eos, qui titulo singu-
lari possident, quoniam heres illum sine dubio con-
venire potest, qui hereditatem alienavit, quod si vero
hic absens sit & non compareat, posse heredem etiam
emptorem hereditatis convenire, expressis terminis
disponit *l. 13. §. 4. ff. de hered. petit.* ideoque non omni
exceptione major est regula quod hereditatis petitio
detur saltem adversus eum qui pro possessore vel
pro herede possidet, sane enim & hic aliquando de-
fendi potest, pro herede enim possessor dupliciter su-
mitur, si enim quis rem non hereditariam ad tertiam
hereditatem pertinentem titulo possidet, heres tertiam
hereditatis hanc petere ab eo non potest.

§. XXXIV.

Pignoris possessor, qui rem in qua alter jus hypo-
thecæ habet, possidet, hoc potissimum commodum ha-
bet

bet, quod hypothecariam actionem in tantum à se removere possit beneficio excussionis, si enim Creditori aliunde satisfieri possit de re propria debitoris, absurdum esset vexare tertium possessorem, imo & fidejussores conveniendi, antequam possessione privetur, qui rem tenet, *Auth. hoc si debitor C. de Pign. Nov. 4. c. 2.* sed additur communiter limitatio: nisi res sit speciali hypothecæ obnoxia, & quod hoc casu, non excussio principali debitor, creditor etiam à tertio possessore pignus repetere possit, v. *Carpz. P. 2. C. 18. Def. 18.* Hahn. ad *Wes. tit. de distract. pignor. n. 1.* at vero etiam si specialis hypotheca vel maxime rem afficiat, quod non negatur, nihilominus hypotheca saltem constituitur in subsidium & securitatem creditoris, qua fundata, hoc est si ipsi à debitor satisfieri possit, non est vexandus tertius possessor. vid. ulteriorem hujus rei deductionem apud *Franzk, L. 1. Resol. 12.* *Struv. in S. I. C. Ex. 26, lb. 38.*

§. XXXV.

Ratione actionis paulianæ institutæ diversis quoque modis beati possidentes esse possunt, primo enim actori, antequam possessorem vexet, excutiendus est ipse debitor, qui si aliunde solvere valeat manet suo loco possessio, deinde difficilis probatio ipsi incumbit ratione fraudis, tam ab alienante, quam etiam potissimum à possessore commissæ v. *l. 1. §. 2. l. 6. §. 8. ff. que in fraud. cred.* quæ si absit, & proinde possessor ex causa onerosa rem acquisiverit, certat cum creditore æqualiter de damno vitando, & gaudet præterea præ-

rogativa possessionis. Quodsi denique possessor talem rem restituere teneatur, alio tamen adhuc beneficio gaudet, fundato in *l. ult. §. 4. ff. eod.* quod scilicet illos tantummodo fructus restituat, qui alienationis tempore terræ coherebant, & eos qui post inchoatum iudicium recepti sunt, quos autem medio tempore percepit, non restituit, sed illos tanquam bona fide perceptos suos facit.

§. XXXVI.

Denique de jure protimileos illud notum est, quod tertius possessor ab illo, cui illud jus per pactum concessum, conveniri non possit, quod tamen in ducatu hoc Magdeburgico certis conditionibus quidem permissum in *Ord. polit. Cap. 22. §. 18.* deinde vero Edicto speciali declaratorio ita limitatum, ut possessori superfit commodum reposcendi pretium illius temporis quo restituere tenetur, non illud quod ipse dedit, & addita in specie est ratio limitandæ libidinis lucrandi & vexandi tertium possessorem, aliud vero & egregium beneficium competit illi, qui pactum protimileos iniiit, si scilicet possessor sit, ut licet res alteri si vendita, etiam adversus emptorem, doli non participem & pactum nescientem defendi possit, cum enim uterque actionem saltem personalem habeat adversus venditorem, beatus omnino est possidens. v. *Mey p. 3. Dec. 323. n. 3.* Brunn. *ad L. 2. C. de pact. inter auctor. 7. n.* ceterum non possum non monere differentiam quæ quoad hanc materiam inter tertium & quartum possessorem à facultate quadam juridica in medium prolata est, simulque dubitatum, an quartus possessio

sib

fibi possit applicare jura tertii, at verba valent sicut nummi & retrahenti perinde esse potest an is qui possidet tertius an decimus sit, sufficit quod hic tertius appelletur, cum quo retrahenti nihil unquam negotii fuit, ut adeo personaliter non sit obligatus, inde etiam personæ tertiæ dicuntur.

§. XXXVII.

Ultimo loco in materia restitutionis in integrum; quædam adhuc commoda adduci possunt; & quidem ratione minoris *in l. 13. §. 1. ff. de minor. regula* formatur, quod regulariter non detur restitutio adversus tertium possessorem, sed *interdum* saltem in rem competit; circa restitutionem ob metum quidem contrarium cavetur *in l. 14. §. 5. ff. quod met. causa*, at vero & hic competit possessori tertio beneficium excussionis & deinde etiam pretium reperere potest, si quod dedit, licet plurimi Dd. dissentiant, nam *in l. 14. §. 5. ff. quod met. caus.* illud saltem prohibetur ne in alterius *premi-um* vertatur alienus metus, & clarius in antecedente §. 3. *sufficit enim hoc docere, metum sibi illatum, vel vim, & ex hac re enim, qui convenitur, etsi crimine caret, lucrum tamen sensisse* atque adeo, qui causa onerosa possidet, non de lucro captando certat, & ita pretium repetit; Hæc de commodis possessionis hac vice sufficiant, claudat nunc Accursius dicens, *Melius est unum tene tene, quam centum cape cape.*

COROLLARIA.

I.

Intellectui non datur lex, neque enim definitiones legales, neque interpretatio authentica, neque interpretatio historica, neque præfationes legum naturam habent.

II.

Statuunt Juris interpretes communiter, quod venditor annuorum reddituum solus non vero emptor potest hunc contractum dissolvere, & ita quidem non contra rationem, at vero quod venditor & emptor etiam volentes hoc contractui adjicere non possunt, & quod conventio emptori hanc facultatem renunciandi concedens sit ipso jure nulla, minus naturale est, nec obstat Ord. polit. de 1577. tit. 17. §. und non dem/hanc enim qui primus allegavit commisit fallaciam compositionis & divisionis, reliqui bonæ fide secuti.

NOBILISSIMO AC CONSULTISSIMO
DOMINO GASSERO,
Amico suo, pro obtinendis Academicis honoribus, de
Beatitudine Juridica, disputaturo;

HENRICUS BODINUS,
Sal. pl.

Beatitudinem quæris, & quidem non post hujus mundi fata, sed in hac vita consequendam, non tamen corporis tantum, verum & animi & sic totius hominis; quam inter varias Philosophorum discrepantes opiniones, in vera (non imaginata aut fucata) animi tranquillitate mecum constituere, ex disputatione tua persuasum: Dum vero hominem in civili societate viventem, ad consequendam beatitudinem juridicam consideras, eandemque in publica omnium salute collocas; hæc autem nec mente concipi possit, nisi singulorum summi boni, seu felicitatis ratio habeatur; illam a te enixe commendatam salutis publicæ curam ex ipsis in naturæ ordine fundatis privatæ felicitatis fundamentis, recte demonstrari posse, ac cum hac maxime convenire existimo. Si enim Sapientissimi inter homines iudicium de optimo hujus vitæ, seu de Summo bono requiras, invenies melius non dari, quam si quis elegantissima universi structura, in laude Creatoris, mente vere tranquilla, cum gaudio utatur; ita quidem, ut cum animi operationes, a corporis & sanguinis dispositione, non leviter dependeant, pro totius hominis felicitate obtinenda, mediis ad corporis refectionem concessis, edendo, bibendo, cum uxore gaudendo ac officium hujus vitæ, ante faciem Creatoris cum creaturis quasi ludendo, tranfigat; dum-

dummodo sollicitus sit, ut harmonia universi juxta D
ni & Creatoris voluntatem custodiatur, ac in observat
ordinis, cuique in natura assignati, & ipsi & omnibus c
turis bene sit; quorum post mortem nulla fructio, null
ex hac resultans voluptas: Unde vel Salomonis vel a
jus ab Ethnicis denominati Epicuri, summæ felicitati
gula; EDE, BIBE, LUDE, POST MORTEM NUN
VOLUPTAS; juxta verum ejus jam deductum ten
intellecta, eo minus improbanda erit, quo hæc omnia a
largiri certum est. *Eccles. C. 2. v. 24. & seqq. & C. 4. v. 17. &*

Salutem itaque publicam quærenti, maxime cu
necesse erit, ut quisque in republica, bonis hujus mun
corporis & animi satisfactionem mente tranquilla ita
tur, ne Universum vel publicum, a Divina, vel humana
jestate introductum ordinem turbet, sed singulorum
omnium commoda ac gaudia promoveantur. Sic
beata erit Republica; Sic beatitudinem hujus vitæ, po
cundam fructioem creaturarum, æterna excipient
dia. Macte ergò mi Amice, in studio tuo verum beati
nem civilem sectandi, ut doctissimis tuis studiis prop
multorumque felicitatem promovere possit; Et qua
in tua disputatione circa quædam mere positiva, non p
tecum sentiam, quia tamen hæc talia inveni, quæ pro
tam beatitudinem non impediunt, malui potius omn
tracta relinquere, quam doctè a te elaboratam disput
nem, meo stylo, vel hypothesibus alieni partus suspe
reddere. Vale interim & fruire doctis tuis labor
bus. Dabam Halæ Magdeburgicæ d. 24. Nov.

Anno 1705.